

תורת המעשנים

מבית מכון "מעדני אשר"

בענין: מצות צדקה

בפרשתו (טז, ז): כי יהיה בך אביון לא תאמץ את לבב ולא תקפוץ וגו' כי פתח תפתח

האם מותר לומר סכום גבוה לצדקה כדי שחבירו יתן סכום יותר גבוה אע"פ שאינו מתכוין לתת?

יש לחקור האם מותר לומר סכום גבוה לצדקה כדי שאחרים יתנו סכום יותר גבוה.

הנה איתא בגמ' סוכה כ"ט ע"א על ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות ואחד מהם על פוסקים צדקה ברבים ואינם נותנים.

ובמהרש"א שם שבעלי בתים מנהיגי הקהלה פוסקים צדקה מרובה ואינם נותנים כולה, שאומרים שלא היה דעתן לכך אלא בשביל אחרים שיתנו, חזינן שאסור לעשות כן.

ובשו"ת מנחת יצחק חלק ג' סימן צ"ז וכו' בשו"ת דבר יהושע חלק ג' סימן ל"ד כתב דאסור לעשות כן משום ב' טעמים.

א. אנשים אחרים יראו שאינו מקיים את נדרו ויבואו לזלזל בנדרים.

ב. משום איסור גניבת דעת אסור לעשות כן.

יש להקשות: מהא דכתב הבית יוסף יור"ד סימן רנ"ט ס"ק ב' שמותר לגבאי צדקה לומר שהקופה ריקה כדי שאנשים יתנו אע"פ שיש כסף בקופה, א"כ מדוע כאן אסור, כך הקשה בספר צדקה ומשפט פרק ז' ע"מ קפ"ג להגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל, וכן בספר ניב שפתים כלל ט'.

יש שמתרץ: שאני הכא שהבעל הבית פוסק בדרך נדר, ואע"פ שכוונתו שירבו האחרים בנתינת הצדקה, מ"מ הנדר חל דדברים שבלב אינם דברים, כך תירץ בספר ניב שפתים כלל ט', ותרוץ זה לא מתרץ לפי טעם שני.

האוסף כסף לכולל האם מותר לומר שהוא אוסף להכנסת כלה כדי שיתנו לו?

יש לחקור גבאי צדקה שאוסף כסף עבור כולל האם מותר לו לומר שהוא אוסף להכנסת כלה.

הנה בשו"ת דברי יציב יור"ד סימן קמ"ו נשאל שאלה הנ"ל, והשואל צידד בשאלתו דכיון דכופין על צדקה אף שלא מרצונו, א"כ יהא אפשר נמי לשנות ולרמות על איזה סוג צדקה הוא אוסף.

ומסיק הדברי יציב: שאסור לעשות כן דהויא כגזל שהוא חושב ורוצה ליתן לצדקה זו ורק אדעתא דהכי הוא נותן, והוא מרמהו למטרה אחרת והויא בגדר גזל גמור.

יש להקשות: הרי ב"ד כופין על הצדקה שלא מרצונו, א"כ ה"נ יהא מותר ליטול שלא מרצונו, כך מקשה הנ"ל.

יש ג' חילוקים

א. דווקא לב"ד מותר, אבל לא כל אדם כופה.

ב. דווקא בפניו מותר לכפות, ובדרך רמאות הויא כשלא בפניו לכן אינו יכול לכפות.

ג. לא שייך לכפותו שהרי הוא רוצה ליתן צדקה להכנסת כלה.

וכן בשו"ת שבט הלוי יור"ד חלק ב' סימן ק"ט אסר לעשות כן

יש להעיר: מהמעשה שאירע אצל החתם סופר דפעם בא גאון אחד לחתם סופר לצורך צדקה גדולה, והחת"ס הלך לעורר את כל הגבאים שיתנו צדקה וגם הלך לגבאי של חברת הכנסת כלה וביקש שיתן לגאון הנ"ל, והגבאי טען לחת"ס שאספו את הכסף לצורך הכנסת כלה ואף פעם לא שינו לצדקה אחרת אבל אם החתם סופר יפסוק שצריך ליתן הם יתנו, וכתב החת"ס שצריך ליתן והביא ראיה מהא דאיתא במדרש רבה פרשת כי תשא על הפסוק ויתן אל משה כלתו, שמה כלה מקושטת בכ"ד תכשיטין אף ת"ח מקושט בכ"ד ספרים ולכן מותר לתת לתלמוד חכם, כך מובא במילואים לליקוטים בקובץ תשובות לחת"ס בסימן י"א בחלק ז' של שו"ת חתם סופר.

האם לתת להרבה עניים סכום קטן הוא מצוה יותר מלתת לאחד סכום גדול?

יש לחקור איך עדיף לתת צדקה האם להרבה עניים סכום קטן או דילמא לתת לאחד סכום גדול.

הנה הרמב"ם בפירושו המשניות אבות פ"ג משנה ט"ו, על הא דאמרינן התם במשנה והכל לפי רוב המעשה, כתב וז"ל שהמעלות לא יגיעו לאדם לפי גודל המעשה, אבל לפי רוב מספר הפעמים, בכפילות כמה פעמים יעשה המעשה טוב יגיע הקנין החזק, והמשל כשיתן האדם למי שראוי אלף זהובים בבת אחת לאיש אחד, ולאיש אחר לא נתן כלום, לא יעלה בידו מדת הנדיבות, בזה המעשה האחד הגדול, כמו שמגיע למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים, ונתן כל זהוב מהם על צד הנדיבות, מפני שזה כפול מעשה הנדיבות אלף פעמים והגיע לו קנין חזק, וזה פעם אחת לבד התעוררה נפשו, חזינן מדבריו שיש מצוה לתת להרבה עניים קצת מאשר לתת לאדם אחד סכום גדול, ועיין בשו"ת משנה שכיר אור"ח סימן כ"ו.

ובנחל קדומים להחיד"א בפרשתן מביא את הרמב"ם וכתב דלאו כללא היא דאם יש עכשיו עני ונצרך למאה זהובים בודאי שזה זכות ומצוה יותר מאשר לחפש הרבה עניים.

והנה בגליוני הש"ס ב"ב ט' ע"ב הוכיח מגמ' שלא כדעת הרמב"ם: דאמרינן התם מה בגד זה כל נימא ונימא מצטרפת, אף בצדקה פרוטה לפרוטה מצטרפת, חזינן דסכום אחד גדול יותר חשוב מהרבה פרוטה, דאמרינן דכל הפרוטות נחשב לסכום אחד גדול וי"ל.

ובשו"ת צפנת פענח סימן קע"ג תמה על מקומות שנוהגים לאסוף הרבה לעני הרי הרמב"ם כתב שיש מצוה לתת כמה פעמים

מי שנתן צדקה לאדם שאינו הגון האם קיים מצות צדקה?

יש לחקור אדם שנתן צדקה לאדם שאינו הגון האם יצא ידי חובת מצות צדקה כיון דקימ"ל ברכות ו' ע"א, שבת ס"ג ע"א וכו' חישוב אדם לעשות מצוה ונאנס, ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, וכיון דנתכוין לקיים מצות צדקה, אע"פ שנתן לאדם שאינו הגון קיים המצוה.

הנה איתא בגמ' ב"ב ט' ע"ב, ב"ק ט"ז ע"ב על הפסוק ירמיה י"ח ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם, אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך אפילו בשעה שמבקשין לעשות צדקה, הכשילים בבני אדם שאינן מהוגנין, כדי שלא יקבלו עליהן שכר, וכן כתב בספר חסידים סימן ס"א.

חזינן להדיא דאם נותן צדקה לאדם שאינו הגון אין מקבלים שכר.

וביד רמ"ה ב"ב ט' כתב דמכאן ראייה ברורה שאם נותן צדקה לאדם שאינו הגון אינו מקיים מצות צדקה.

יש להקשות: מאי שנא מהא דאמרינן בגמ' ברכות ו' ע"א, שבת ס"ג ע"א חישוב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ואע"פ שלהרבה שיטות עיין מהרש"ם ח"ה סימן מ"ז לא היא ממש כעשאה אלא כאילו, אבל מ"מ יש להם שכר, וכאן איתא דאין מקבלים שכר, משמע כלל לא עיין כלי חמדה פרשת כי תצא ע"מ רל"א, וכן בשו"ת הר צבי אר"ח סימן ל"ה שהקשו כן.

נראה לתרץ: ע"פ מה שכתב בספר ברכת אהרן לאב"ד רישא מאמר כ"ז דהא דאמרינן חישוב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ה"מ במצוה שבין אדם למקום, אבל במצוה שבין אדם לחבירו, לא אמרינן אונס כמאן דעביד, משום דעיקר תלוי במעשה שיהנה את חבירו, לפי הנ"ל א"ש דבצדקה דהוא מצוה בין אדם לחבירו, לא אמרינן חישוב לעשות ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאלו כאילו עשאה,

לכן אע"פ שהוא נתכוין לטובה כיון דבמצואות לא קיים לא הוא כאילו עשאה.

וביסוד הנ"ל יש לתרץ: קושית הרש"ש נדרים ט' ע"א, וכן בהפלאות נדרים שם שהקשה על מה שכתב בר"ן שם ד"ה ר' יהודה וז"ל לא תהא סבור שבשעת נדרך אתה מוסיף זכות, ואח"כ אם שכחת או נאנסת לא הפסדת, והקשה הא חישוב לעשות מצוה ולא עשאה הוא כאילו עשאה, ויש ליישב קושיתו אם נאמר דבמצוה שבין אדם לחבירו לא אמרינן מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, דמצואות לא קיבל, ואפשר לומר דמיירי בנדר בין אדם לחבירו, ולכן אפילו נאנס אינו כלום, ועיין בשו"ת מהר"ם מינץ סימן ע"ט שכתב שבנדר נמי אמרינן מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ובשו"ת בית יצחק יור"ד ח"ב סימן מ"ח תמה עליו מר"ן הנ"ל.

אבל בכלי חמדה פרשת כי תצא מדחה חלוק הנ"ל: מהא דאיתא ביערות דבש ח"א סו"ד ד' שבצדקה נמי אמרינן אונס כאילו עשאה וכן בצל"ח החדש סימן ה' רצה לחלק כן, ודחאה משום היערות דבש, א"כ הדרא קושיא לדוכתא, ואפשר דכיון דהם גרמו ולא הוא אונס, לא אמרינן כאילו עשאה.

ובגליוני הש"ס ב"ב מקשה על דברי רבנו יונה ברכות פ"ח ע"מ מ"ב מדפ"ה ד"ה לא יתן שכתב שמוטר לתת צדקה אפילו לאדם שאינו הגון, מגמ' הנ"ל.

עוד נראה לתרץ: ע"פ מה שכתב בנמוקי יוסף ב"ק דף ו' מדפי הרי"ף דדוקא היכא שיודע שהאדם אינו הגון אז אינו מקיים המצוה, אבל אם אינו יודע אם הוא הגון או לא, ואפשר שהוא הגון מקיים המצוה שהרי לשם מצוה נתכוין, ועוד דאי לא תימא הכי אתה נועל דלת בפני כמה מהוגנים במקום שאינם ניכרים ולא יתנו להם צדקה, ומעשה דרבי ב"ב ח' ע"א מסייע לן דהדר אמר יכנסו הכל, לפי הנ"ל א"ש דביודע בהדיא שהם בני אדם שאינם מהוגנים לא שייך לומר שנאנס ולכן לא הוא כאילו עשאה.

יש להעיר: דאיכא גמ' מפורשת דמשמע שהנותן צדקה, לאדם שאינו הגון קיים המצוה, מהא דאמרינן ב"ב ט' ע"א בזמן שאין בית המקדש קיים אם עושים צדקה מוטב, ואם לאו באין עובדי כוכבים ונוטלים בזרוע, ואעפ"כ נחשב להם לצדקה, חזינן שקיים המצוה, מעדני אשר.

נראה לתרץ: ע"פ מה שכתב במהרש"א שם דהצדקה הוא משום דהעכו"ם נוטל מן העשיר במקום העני, והוא כאילו נתן לעני, א"כ יוצא דהנתינת הצדקה היה לאדם הגון, מעדני אשר.

מדוע בצדקה לא אמרינן שונא מתנות יחיה?

הנה בשו"ת חיים שאל סימן ע"ד אות מ"ב, ומובא בגליוני הש"ס מגילה כ"ח ע"א נסתפק באחד שהיה לו ספר תורה ורוצה למכור כדי לישא אשה, והיה עשיר אחד ירא ה' שאמר לו אל תמכור, ואני אתן לך מעות לישא אשה, והלה טוען אני רוצה לקבל מתנה דכתיב שונא מתנות יחיה.

וכתב דלא שייך בקבלת צדקה שונא מתנות יחיה דכיון דשכר הנותן צדקה הוא גדול מאוד, כמו דמבואר ויק"ר ל"ד י' דיותר מה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית, א"כ ליכא למיחש, וכותב עוד דבדור הזה זהו זהירות בעלמא בדור הזה ורובא דרובא ידם פשוטה לקבל מתנות בשמחה, וכעין זה כתב בהגהות הב"ח ב"מ י"ב ע"א דהא דאמרינן שונא מתנות יחיה, ה"מ באומר כן אבל סתם אדם ניחא ליה.

נראה לומר עוד טעם: ע"פ מה דאיתא בחכמת מנוח ב"מ כ"ב ע"א הטעם דשונא מתנות יחיה, משום דשמא לא יתן בלב שלם והוא חשש גזילה, אבל כשיש מצות צדקה ליתן, ודאי לא הוא חשש גזילה, דמשום המצוה גמר ומקני ליה.

אדם שהפריש מעות לצדקה האם מותר להלוות את הכסף והוא בכלל צדקה?

יש לחקור אדם שהפריש כסף לצדקה האם מותר להלוות את הכסף או דילמא אסור דהלוואה לא היא בכלל צדקה

הנה הרמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י' הלכה ז' כתב שמנה מעלות יש בצדקה וכו' המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלוואה, חזינן מדברי הרמב"ם שהלוואה אף היא בכלל מצות צדקה, לפי הנ"ל בודאי מי שהפריש מעות לצדקה שמותר להלוות את הכסף.

אבל שיטת הרמב"ן שנתנית הלוואה לעני היא מצוה בפני עצמה, ואינה נכלל במצות צדקה, ולפי דבריו מי שהפריש מעות לצדקה אסור להלוותן.

ולהלכה: קימ"ל יור"ד סימן רמ"ט ס"ק ו' שהלוואה היא נמי בכלל מצות צדקה, א"כ לפי זה צריך להיות מותר להלוות מעות שהפרישו לצדקה, כיון דהוא בכלל צדקה

אבל קשה: דמחבר גופיה פסק לא כן, דכתב סימן רנ"ט ס"ק א' האומר סלע זו לצדקה או שאומר הרי עלי סלע לצדקה והפרישו עד שלא בא ליד הגבאי יכול לשנותו בין ללוות לעצמו בין להלוות לחבירו ויפרע אחר תחתיו, ואם איתא היה לו להשלחן ערוך לחלק ולאמר דלעני מותר ללוות דגם זה בכלל צדקה, ואם יחזיר לו העני ההלוואה יהיה מותר להלוות עוד לעני וכן לעולם, וכן מה שפסק השלחן ערוך אחר כך, דמשבא ליד גבאי אסור ללוותו, היה לו לחלק ולומר דלעני מותר להלוות, דגם זה הוא בכלל צדקה גופא, ואפילו לפוסקים דלשאר דבר מצוה אסור לשנות כשבא ליד גבאי, מ"מ הלוואה מותר, כיון דהוא גופא צדקה, כך מקשה החפץ חיים בספרו אהבת חסד חלק ב' פרק י"ח ס"ק א' בהג"ה.

ומתוך החפץ חיים: דאף דמן התורה הלוואה לעני הוא בכלל צדקה, מכל מקום בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ולשון בני אדם כשאומרים צדקה אין כונתם להלוואה לעני, רק למתנה גמורה, וכעין שכתב המהרי"ק מובא בט"ז יור"ד סימן רנ"ו ס"ק ד' דמי שהפריש מעות לצדקה אסור להשתמש עם זה לפדיון שבויים, כיון שאין זה בכלל צדקה בלשון בני אדם.

האם מותר לקיים מצות צדקה באיסורי הנאה?

יש לחקור האם מותר לקיים מצות צדקה עם איסורי הנאה.

הנה בשו"ת בית דוד לטער סימן י"ט חקר אם יוצאים מצות צדקה באיסורי הנאה, למשל מי שיש לו בביתו איסורי הנאה, ויש עני חולה שיש בו סכנה, אם מקיים בזה מצות צדקה, דאם נאמר דיצא ידי צדקה, א"כ נהנה באיסורי הנאה, ואף דמצות לאו ליהנות, מ"מ היכא דמשתרשי ליה דהיה צריך להוציא מעות על המצוה, לכ"ע אסור.

ונראה לפשוט ראייה הנ"ל: מהא דכתב בשו"ת האלף לך שלמה חו"מ סימן ח' דאסור לקיים מצות פריעת בעל חוב באיסורי

הנאה, ואע"ג דמצות לאו ליהנות, מ"מ היכא דמרויח שאינו צריך להוציא ממון אחר בגלל זה אסור, וי"ל.

מדוע אין מברכין על מצות צדקה כמו שמברכים לפני קיום כל מצוה?

יש להקשות: מדוע אין מברכים על מצות צדקה כמו שמברכים על שאר מצוות, כך מקשה בשו"ת הרשב"א ח"א סימן י"ח, וכן בתומים סימן צ"ז, וכן בגליוני הש"ס סנהדרין נ"ז ע"א, וכן בקונטרס אחרון לכלי חמדה מבן המחבר פרשת כי תצא.

איכא כמה תרוצים

א. ע"פ מה דאמרינן בגמ' מנחות מ"ב ע"א כל מצוה שהנכרי מצווה עליו אין מברכין, ובתוס' שם משום דוצונו, משמע לנו ולא לעכו"ם, א"כ צדקה דלפי הרבה שיטות בן נח מצוה בזה עיין יין יד רמ"ה סנהדרין נ"ז, ובחדושי הר"ן, שם, וברוקח סימן שס"ו, כלי חמדה פרשת וירא, מרן בשו"ת דברי יציב יור"ד סימן קמ"ב, יד שאול יור"ד סימן קנ"ד, והא דלא נחשב בין השבע מצות, הר"ו, וכן המהרש"א בדף נ"ו ע"ב מתרץ ע"פ מה דכתב בגמ' סנהדרין נ"ט ע"א דקום ועשה לא קחשיב, ובמצפה איתן שם מתרץ דכל המעלים עיניו מן הצדקה כעובד ע"ז ב"ב י' ע"א, א"כ הוא בכלל ע"ז, אתי שפיר דאין מברכים על צדקה, כך תירץ בגליוני הש"ס סנהדרין נ"ז ע"א.

ב. כיון דתלוי ביד אחרים דשמא השני לא יקבל אין מברכים, כך כתב בשו"ת הרשב"א ח"א סימן י"ח, ועיין בשו"ת דובב מישרים ח"א סימן ק"א, ובשו"ת קול אריה סימן ז'.

ג. ע"פ מה דאיתא בראשונים ריטב"א פסחים ז' דטעם הברכה משום כונה, א"כ בצדקה דא"צ כונה, משום דאיתא בפוסקים דבמצוה דבין אדם לחבירו מצות אין צריך כונה עיין כלי חמדה כי תצא, ובזרע אברהם סימן ס"ב הביא ראייה מהא דאמרינן נפלה סלע מידו ומצאה עני ומתפרנס ממנה, הרי זה מתברך חזינן דלא בעינן כונה לפיכך אין מברכין, כך תירץ בקונטרס אחרון לכלי חמדה מבן המחבר פרשת כי תצא.

ד. כיון דאדם נצטרך לאחרים הוא מין קללה לא מברכין עליה, כמו דאמרינן בגמ' ברכות מ' דעל מין קללה אין מברכין, כך תירץ בתומים סימן צ"ז.

ה. כיון דאם נותן הצדקה לאדם שאינו הגון אינו יוצא ידי חובתו, לכך אין מברכים, דאינו יודע אם העני שנותן לו הצדקה הוא אדם הגון כך תירץ בהגהות מקור חסד לספר חסידים סימן ס"א, וכן כתב בספרו מרגלית הים סנהדרין צ"ב ע"א ס"ק י"ד.

ו. כיון דעיקר ממעלות הצדקה שנותנה לשני ואינו יודע ממי קיבלה לכך, אין מברכים דלא ידע זמן קבלתו, כך תירץ בשו"ת יד יצחק ח"א סימן קנ"ט, ועיין בארחות חיים אר"ח סימן צ"ב.

ז. על מצוה שבין אדם לחבירו לא תקנו ברכה, לכך אין מברכים על צדקה, כך כתב הכסף משנה בהלכות ברכות פ"א ה"ב בדעת הדמב"ם.

ח. יש טעם ע"פ חסידות משום דעד שיברך על מצות צדקה ועוד בכונה ימות העני, ועיין מאור ושמש פרשת פנחס.

האם בלילה יש איסור לתת צדקה?

יש לחקור האם בלילה אין חיוב לתת צדקה לעני.

הנה איתא בגמ' ירושלמי שקלים פ"ה ה"ד רבי חיינא בר פפא הוה מפליג מצוה צדקה בליליא, חד זמן פגע ביה רבהון דרוחיא, אמר ליה, לא כן אלפן רבי, לא תסיג גבול רער, והלילה זמנם של הרוחות, אמר ליה, ולא כן כתיב מתן בסתר יכפה אף, והוה מסתפי מניה וערק מן קומוי.

והחיד"א בברכי יוסף יו"ד סימן רמ"ז סק"ב, וכן בברכי יוסף אור"ח סימן רל"ה כתב רבינו האר"י היה נותן צדקה לגבאי בשחרית ובמנחה, אך לא בתפלת ערבית, וכתב הרב מהר"י צמח, שגם בלילה הצדקה מועילה, אלא שאין התיקונים והכוונות שוות, והבאתי סמך לזה מהירושלמי שקלים.

ועוד הרבה פוסקים כתבו שלא לתת צדקה בלילה: בשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן מ"ג, ובספרו דעת תורה אור"ח סימן תקס"ח, וכן היעב"ץ בסדרו עמודי שמים קודם תפילת ערבית, וכן בטל תורה שבת קי"ח ע"א.

ובשו"ת אפרקסתא דעניא ח"ג סימן קפ"א הביא ראייה בדרך רמז: מהא דפרכינן בגמ' כתובות נ' ע"א על קרא אשרי שומרי משפט וצדקה בכל עת, ופריך הגמ' וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת, חזינן רמז דאין עושין צדקה בלילה.

והא דאין נותנין צדקה בלילה אינו פשוט כל כך, דרש"י סנהדרין ל"ה ע"א ד"ה כל תענית כתב דרגילין היו בלילי תעניות לעשות צדקה, עיין שו"ת שיח יצחק סימן תכ"ט, וכן במרגלית הים שם סנהדרין, הביאו ראייה מרש"י ז"ל.

ובפתח עינים ב"ק ט"ז ע"ב וכן בספרו כסא רחמים לאבות דר"נ פ"ג על הא דאמרינן התם אם נתת פרוטה לעני שחרית ובא עני אחר ועמד ערבית לפניך תן לו, כתב דהא איתא באר"י שלא יתן צדקה בלילה היינו לתת לגזבר, אבל אם בא עני חייב אתה ליתן לו, וכן הדברי חיים מצאנז לא הקפיד על זה עיין דרכי חיים ושלום אות שי"ט, וכן החת"ס, כמבאור במנהגי חת"ס פ"א אות ז'.

ובספר דברי תורה ח"א סימן קי"ז להרה"ק ממונקאטש הביא דברי הברכי יוסף הנ"ל, וכתב, אמנם נראה שזהו רק במצוה שאינה עוברת כגון שנותן לכיס של צדקה, שיכול ליתנה בבוקר, אבל אם נזדמן לו עני אינו פטור מלתת לו צדקה, שאיך יהיה ס"ד לומר שבלילה יעבור על לאו דלא תקפוץ את ירך וכו', ועוד כמה לאוין, והרי אמרו כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו שופך דמים, וכמעשה דנחום איש גמ זו וכו', ודלא כאותן הקמצנים אשר לא יחפצו לעשות צדקה וכשיגיע להם עני בלילה אומרים שמחמירים מליתן צדקה בלילה וביני לביני ילך העני לדרכו ויפטרו מליתן ויש בזה כמה לאוין כנ"ל וכו', ואם ירצה א' להיות מדקדק יוכל לומר לאיזה צורך מתנה כמנהג רבינו הק' בעל דברי חיים כנ"ל, אבל לא יקפוץ ידו מליתן ביום ובלילה ולא ישיבנו ריקם להעני חלילה, והכי דייק לשון "שער הכוונות" שכתב "שארין צורך" לתת צדקה בערבית כמו בשחרית, ולכן אם יבא לפניו עני בלילה בודאי שצריך לתת לו מיד, רק שטוב לעשות כמו שנהג רבינו בעל דברי חיים מצאנז, שכשהיה מצטרך לתת צדקה בלילה, היה נותן לו במתנה להכנסת כלה או לדורון דרשה וכיו"ב, כדי שלא יהיה כסתם צדקה, אלא בדרך מתנה, ואל ישוב דך נכלם.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב **יצחק פרונקל** שליט"א בית שמש
לרגל שמחת נשואי בנו
הבה"ח **יעקב צבי** נ"ו מבחירי ישיבת סערט וזינץ
עב"ג בת הרב **דוד רוזנברג** שליט"א אלעד
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי
חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג רבי **יעקב נוסנצוויג** שליט"א מאנסי
לעילוי נשמת אביו
יד ימינו ואיש אמונו של מרן בעל **השפע חיים** צוק"ל
הרב החסיד **אהרן יהושע בן יעקב יהודה נוסנצוויג** ז"ל
נלב"ע כ"ז אב תשע"ז
ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון **דוד פרידמן** שליט"א
ר"מ בישיבת בעלזא ירושלים וראש כולל בעלזא בית שמש
לעילוי נשמת זקנו הגאון המפורסם רבי **נתנאל הכהן פריעד** זצ"ל
אב"ד ור"מ דק"ק באלמא - זאוויואראש
בעל שו"ת פני מבין
לרגל יומא דהלולא
החלל בד' אלול ת.נ.צ.ב.ה
יהא רעוא שזכותו הגדולה של בעל ההילולא
תגן עליו ועל בני ביתו ויוצ"ח
להתברך בשפע חיים ברכה והצלחה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון רבי **משה פארהאנד** שליט"א
רב וראש כולל בית הלל ירושלים
לעילוי נשמת אמו
מרת **יטל** בת הרב **נפתלי צבי** ע"ה
נפטרה ב' אלול תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

גרפיקה, עימוד ועיצוב: מנשה הורוביץ 052-7613021 | עיצוב ועריכת גלופות לספרי קודש: chomer11@gmail.com